21.10.2020

UN Women Suomen lausunto Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

UTP 28/2013 vp Valtioneuvoston selvitys Suomen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanosta; Naiset, rauha ja turvallisuus

UN Women Suomi, toiminnanjohtaja Jaana Hirsikangas

Valtioneuvoston raportti *Naiset, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallisen toimintaohjelman* toimeenpanosta on hyvä ja on globaalistikin merkittävää, että sen edistyksestä raportoidaan eduskunnalle. Myönteistä on, että kansallisella ohjelmalla on olemassa seurantaa, verrattain selkeät indikaattorit ja rahoitusta. Kyseessä on myös kansallista turvallisuutta käsittelevä toimintasuunnitelma, joten on hyvin ymmärrettävää, että työ kiinnostaa myös eduskuntaa.

Tällä hetkellä 87 maata maailmanlaajuisesti on valmistellut kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman. Kuitenkin ainoastaan reilu 22 prosenttia näistä YK:n jäsenvaltioista on varannut määrärahoja sen toteuttamiseen.

Se, kuinka toimintaohjelman toimeenpanoa rahoitetaan, on kriittistä. On hyvä, että raporttiin on nyt sisällytetty UAV:n vuoden 2019 pyynnön mukaisesti rahoitustaulukko, mutta rahoituksen seurantaa tulee vastaisuudessa kehittää tarkemmaksi ja selkeämmäksi, esimerkiksi jaottelemalla se kotimaan- ja kansainvälisen työn mukaan. Raportissa todetaan, että rahoituksen arviointi on ollut hankalaa ja että se perustuu valistuneelle arviolle. Näkemyksemme mukaan, lukuja on paikoin optimistisestikin tarkasteltu. Esimerkiksi humanitaarisen työn merkitseminen suoraviivaisesti 1325-agendan mukaiseksi on arveluttavaa, sillä humanitääriseen työhön ohjatut varat ovat korvamerkitsemättömiä. UNFPA:n kautta kanavoidut rahat on merkitty humanitaariseksi avuksi, mutta koska UNFPA:n toimintaa ei ole analysoitu tai nostettu sen enempää esiin raportissa, on hankala tietää, onko toimintaohjelmaa konkreettisesti edistetty humanitaarisessa työssä. Osa tuesta saattaa mennä 1325-agendaa tukeviin palveluihin, kuten seksuaalipalveluihin ja raiskauksien jälkihoitoon, mutta humanitaarisen työn seurannasta ei vielä toistaiseksi ilmene paljonko rahoista menee naisten tukemiseen, kuka rahaa jakaa, miten ja minne. Yleisesti humanitaarisen työn tasa-arvovaikutukset eivät ole tiedossa, mihin toki olisi syytä saada muutos. Tätä Suomikin voi olla edistämässä vaatimuksillaan monenkeskisissä keskusteluissa.

Toimintaohjelman toteutuksen osalta kuitenkaan pelkästään hyvä tahto ja hienot puheet eivät riitä, vaan tarvitaan konkreettisia tekoja ja taloudellisia sitoumuksia. Jotta *Naiset, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallisen toimintaohjelma*n toimeenpano olisi aidosti läpileikkaavaa, tulisi jokaisen ministeriön määritellä ne momentit, miltä rahaa Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toteutukseen vuosittain ohjataan. Käytännössä, kun toiminto jätetään budjetoimatta, silloin voidaan lähes suoraviivaisesti päätellä, ettei asialle myöskään tehdä mitään. Eri ministeriöiden ja vastuutahojen

vahvempaa yhteistyötä tarvitaan, jotta 1325-päätöslauselman mukaiset sitoumukset toteutuvat kattavasti myös Suomessa – niiden toimeenpanossa ei ole kyse pelkästään Suomen kolmannen kansallisen toimintaohjelman painopisteiden seuraamisesta, vaan sitoumukset edellyttävät myös esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemistä ja moniperustaiseen syrjintään puuttumista Suomessa.

1325-agendan tulisi olla kiinteä osa esimerkiksi puolustus- ja oikeusministeriöiden budjettia. Puolustusministeriössä osuus budjetista on 0,05 % (osuutta Suomessa tapahtuvasta työstä ei voida olemassa olevan budjetin osalta laskea), ja oikeusministeriöllä ei ilmeisesti ole lainkaan 1325-aiheista työtä. Jos Suomi saisi toimintaohjelman rahoituksen vakiinnutettua tarvittavalle tasolle läpi ministeriöiden, olisi se tarvittava ja globaalisti merkittäväkin askel oikeaan suuntaan.

Kansainväliseen työhön kohdentuvan rahoituksen osalta tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että epävakaisiin, hauraisiin ja konfliktin alaisiin konteksteihin kohdistuvista tuista tulisi kohdentaa iso osa suoraan naisjärjestöille. YK:n pääsihteerin António Guterresin YK:n turvallisuusneuvostolle vuonna 2019 antaman raportin mukaan vuosina 2016–2017 ainoastaan 0,2 prosenttia 1325-tuista kohdentui naisjärjestöille. Suomi voisi näytellä tässä esimerkillisempää roolia. Olisi tärkeää, että rahoitustaulukosta voisi tarkastella, millainen osa työstä on tukenut juuri ruohonjuuritason naisjärjestöjä.

YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin suurimpana rahoittajana Suomella on merkittävä rooli Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistäjänä, sillä noin kolmasosa UN Womenin työstä keskittyy suoraan 1325-agendaan. Suomen mittava taloudellinen tuki oli erityisen merkittävää tänä haasteellisena vuonna, kun monet muut maat peruivat sitoumuksiaan UN Womenin suuntaan.

Vasta tekeillä olleessa selvityksessä on käynyt ilmi, että Suomi on suurin yksittäinen rahoittaja, joka tukee Naiset, rauha ja turvallisuus -kansallisten toimintaohjelmien laatimista globaalisti. UN Women on puolestaan ainoa toimija, joka tekee kansallisten toimintaohjelmien valmistumista tukevaa työtä globaalisti. Kansallisten toimintaohjelmien tukeminen onkin yksi kauaskantoisimpia keinoja tukea Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaa. Toimintaohjelmien ja UN Womenin tukemisen kautta Suomi vaikuttaa vahvasti rakenteisiin, jotka edistävät 1325-agendaa.

Naisten roolin vahvistaminen ja sukupuolten välisen pariteetin turvaaminen YK-järjestelmässä on 1325-työn kannalta keskeistä. Pääsihteeri António Guterres korostaa erityisesti naisten ja miesten välisen pariteetin eli 50/50 % -tavoitteen saavuttamista kaikilla tasoilla YK:ssa. Naiset ovat yhä yliedustettuja YK:n aloitustason tehtävissä ja aliedustettuja keski- ja johtotasolla. Erityisiä haasteita on kentällä, missä vain 30 % henkilöstöstä on naisia. Naisten osuus on alhaisin jäsenmaista riippuvaisissa kenttätehtävissä, sillä vain 4,8 % sotilaista ja 10,9 % poliiseista YK:n rauhanturvaoperaatioissa on naisia. Pariteetin varmistamisessa YK:n jäsenmailla on merkittävä rooli tulosvastuun valvojina. Sen lisäksi, että Suomi voi pitäytyä siinä, että se pyrkii ylittämään YK:n vallitsevat prosentit naisten osallistuvuuden osalta, se voi myös aktiivisesti olla pitämässä pariteettikysymystä pöydällä kansainvälissä keskusteluissa.

UN Women Suomi
UN Women Finland rf
UN Women Finland

Työpajankatu 10 A, 4. krs
00580 Helsinki
FINLAND

Puh./Tel. +358-50-466 3953
toimisto@unwomen.fi
www.unwomen.fi

Y-tunnus 0490231-9

Väkivaltaisen ekstremismin osalta on erikseen mainittava, että on hienoa, että sen ehkäiseminen on nostettu mukaan Suomen toimintaohjelmaan. Se antaa mallin myös muiden maiden kansallisille toimintaohjelmille, sillä väkivaltaisten ääriliikkeiden kehitystä on hyvä seurata, ja seurantaa pitäisi tukeakin. Kansalliset 1325-toimintaohjelmat voivat olla yksi keino, jolla voidaan suunnitella väkivaltaisten ääriliikkeiden osalta toimia, ilman, että siitä luodaan omia toimintaohjelmia. Tästä on esimerkkinä mm. Mosambic ja ISIS'in toiminta maassa, missä radikaalisten ääriliikkeiden toimintaan pyritään puuttumaan Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman kautta. Tällaiselle toiminnalle on syytä antaa tukea vastaisuudessa.

Valtioneuvoston selvityksessä listataan laajasti toimintoja niin Suomessa kuin kansainvälisestikin, mutta varsinaiset tulokset ovat vähäisiä, eikä niiden vaikuttavuutta ole arvioitu. Tutkimukseen panostaminen rahallisesti olisikin ensisijaisen tärkeää. Saatavaa tutkimustietoa aiheesta tulee hyödyntää 1325-työn suunnittelussa ja toimeenpanossa. 1325-toimintaohjelman toimeenpanolle tulee varata tarpeellinen rahoitus ja riittävät henkilöresurssit niin julkisella- kuin kansalaisjärjestösektorillakin vaikuttavan ja tehokkaasti koordinoidun toiminnan takaamiseksi. Koska 1325-työ on Suomen ulkopolitiikassa prioriteetti, resursseja ja asiantuntemusta tulee vahvistaa työn koordinoimiseksi ja kehittämiseksi niin ulkoministeriössä kuin muissakin ministeriöissä.

Myös aiheen parissa toimivilla kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli 1325-toimintaohjelman toimeenpanossa, ja niiden toimintakapasiteetti ja resurssit jatkaa merkityksellistä työtä tulee varmistaa. Huomiota tulee erityisesti kiinnittää Suomen 1325-verkoston rahoitukseen ja lisätä se toimintaa vastaavalle tasolle, toiminnan kehittämisen mahdollistamiseksi sekä vahvan kansalaisyhteiskuntaosallisuuden varmistamiseksi teeman parissa.

Toimintaohjelman toimeenpanon seurantaa olisi helpompi tarkastella, jos raportti olisi rakennettu toimintaohjelman tavoitteita vastaan.